

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ
ІНСТИТУТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ НААН

НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРОВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА

МАТЕРІАЛИ
X НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

м. Київ,

16-17 вересня 2026 р.

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)

Н 34 *Друкується згідно з рішеннями вченої ради Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН (протокол № 9 від 24 вересня 2026 р.)*

Н 34 **Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра**: матеріали X Всеукр. наук.-практ. конф., Київ, 16–17 вересня 2026 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки, ІСГ Західного Полісся НААН; редкол.: В.А. Вергунов (гол. ред.), С. В. Нижник (від. секр.) та ін. Київ, 2026. 353 с.

Збірник матеріалів X науково-практичної конференції «Науково-інноваційний розвиток агровиробництва як запорука продовольчої безпеки України: вчора, сьогодні, завтра» висвітлює актуальні питання розвитку аграрної науки, інноваційних технологій та їх упровадження у виробничу практику. У матеріалах конференції представлено результати досліджень з теоретико-методологічних засад інноваційного розвитку агропромислового комплексу, трансферу наукових розробок, інформаційно-бібліотечного забезпечення аграрної галузі, міжнародного наукового співробітництва та інтеграції української аграрної науки до Європейського дослідницького простору. Окрему увагу приділено історико-науковому осмисленню інноваційного розвитку агровиробництва, питанням післявоєнного відновлення аграрного сектору та зміцнення продовольчої безпеки України. Збірник репрезентує науковий доробок дослідників і сприяє обміну досвідом, розвитку міждисциплінарної взаємодії та формуванню перспективних напрямів інноваційного розвитку аграрної сфери.

Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, освітян, практиків аграрної галузі, студентів і всіх, хто цікавиться проблемами інноваційного розвитку та продовольчої безпеки.

СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Голова: **Вергунов В.А**., д-р с.-г. наук, д-р іст. наук, професор, академік НААН;

Секретар: **Нижник С.В**., канд. іст. наук, старший дослідник;

ЧЛЕНИ:

Аннєнков І.О., канд. іст. наук, старший дослідник;

Аннєнкова Н.Г., д-р іст. наук, доцент;

Бей Р.В., д-р.іст. наук, с.н.с, академік НААН;

Демуз І.О., д-р.іст. наук, професор;

Каштанова Т.В., канд.іст.н., старший дослідник;

Корзун О.В., д-р іст. наук, доцент;

Кучер В.І., д-р іст. наук, професор;

Підгайна Т.М., канд. іст. наук; старший дослідник;

Соловей Г. М., канд. іст. наук; старший дослідник;

Татарчук Л.М., канд. іст. наук; старший дослідник;

Уткін О.І., д-р іст. наук, професор;

Щебетюк Н.Б., д-р іст. наук, с.н.с.;

Юрчак Е.В., канд. іст. наук.

УДК 93/94:37:001:63+62(477)(043)

БІОЕНЕРГЕТИЧНИХ АГРОЕКОСИСТЕМ В ОБРАЗІ МАЙБУТНЬОГО *156*
Міньков М. Г. ДОСЛІДЖЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ПРИВОДУ ТУКОВИСІВНОГО АПАРАТА ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНОГО МОДЕЛЮВАННЯ *158*
Нижник С. В. МІЖНАРОДНЕ НАУКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ НАУКИ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОСТІР: ДІЯЛЬНІСТЬ АКАДЕМІКА О. О. СОЗІНОВА *162*
Рихлівський П. А., Савченко І.Ф., Коновал О. О. СПОСІБ ПІДГОТОВКИ ҐРУНТУ ДО ВИРОЩУВАННЯ КОРЕНЕПЛІДНИХ КУЛЬТУР В СИСТЕМІ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА *165*
Ткаченко С. М. ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО СИСТЕМ ЗЕМЛЕРОБСТВА, ЗМІНИ КЛІМАТУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ *168*

Секція 5. Науково-інноваційний розвиток країни у світовому вимірі крізь призму історії

Аннєнков І. О., Аннєнкова Н. Г. ОБСТАВИНИ ПРИПИНЕННЯ ВИКЛАДАННЯ В КИЇВСЬКОМУ ПОЛІТЕХНІЧНОМУ ІНСТИТУТІ В 1911 р. ДИСЦИПЛІНИ «СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ МАШИНОБУДУВАННЯ» *170*
Аннєнков І.О., Аннєнкова Н.Г., Криворучко І.М. ЖНИВАРКИ-ЛОБОГРІЙКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЛАНАХ НАПРИКІНЦІ XIX ст. – ІМІТАЦІЯ ІННОВАЦІЙ *173*
Апостол Т. М. ПОЛТАВСЬКЕ ГУБЕРНСЬКЕ ЗЕМСТВО ТА ПОЛТАВСЬКЕ ТОВАРИСТВО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА У СТАНОВЛЕННІ ПРИРОДНО-СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО РАЙОНУВАННЯ *176*
Барська Г. М., Самородов В. М. ПОЛТАВСЬКІ БАНКИ У АГРАРНІЙ СФЕРІ КРАЮ В XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ: УРОКИ ІСТОРІЇ *178*
Бачкала О. В. РУДНЯ-РАДОВЕЛЬСЬКА БОЛОТНА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ТА РОЛЬ М. О. ТЮЛЕНЄВА У РОЗВИТКУ ДОСЛІДЖЕНЬ БОЛОТНИХ ҐРУНТІВ ПОЛІССЯ *180*
Будник С. М. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ОБМІН МІЖ СРСР І США У 50-х рр. XX ст.: ДОСВІД ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА УАСГН В. Б. БАБУКА *182*
Василенко М. О., Буслаєв Д. О., Калінін О. Є., Кононогов Ю. А. ВІДНОВЛЕННЯ ДЕТАЛЕЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ ЯК НАПРЯМ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ *185*

середньому рельєфу району. Разом з основною метеостанцією у природно-історичному районі він пропонував розподілити дощомірні станції на різних гіпсометричних положеннях, по долинах рік по водорозділам. На той час наявна мережа була досить оснащеною для поділу губернії на кліматичні частини для отримання Товариством кліматичних описів частин з метою подальших гіпсометеорологічних досліджень за цими окремими частинами.

Постійна співпраця Товариства та земських статистиків в обґрунтуванні поділів на місцевості та райони, аналізі комплексу ґрунтових, фізико-географічних та ін. умов сприяла розвитку природно-сільськогосподарського районування та поглибленому вивченню виділених районів як цілісної сутності.

ПОЛТАВСЬКІ БАНКИ У АГРАРНІЙ СФЕРІ КРАЮ В XIX – НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ: УРОКИ ІСТОРІЇ

Барська Г. М.[1], Самородов В. М. [2]

[1]Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського (м. Полтава)

[2]Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)

Дослідники багатьох аспектів розвитку аграрного сектору економіки, на жаль, не завжди відзначають вагому роль банків, що працювали саме в цій сфері.

З огляду на це, маємо на меті висвітлити роботу полтавських банків, що активно підтримували аграріїв: Дворянського, Селянського й Земельного.

Хочемо також зупинитися на спорудах цих установ, бо вони варті уваги. Подаємо коротку інформацію про будівлі, що збереглися в Полтаві й у наш час.

І нині будинок Полтавського Дворянського й Селянського банку є однією з найкрасивіших споруд Полтави. Його відкрили за проєктом архітектора Олександра Кобєлєва (інженер Сергій Носов) у 1909 році у неоросійському стилі (неорус) (нині вулиця Соборності). Приміщення для Полтавського Земельного банку відкрили в 1901 році за проєктом архітектора Олександра Ширшова у стилі ренесансу (зараз проспект Віталія Грицаєнка).

У 1872 році почав працювати Полтавський земельний банк, у 1882 році полтавське відділення Дворянського й у 1883 році – Селянського банків.

Головною метою діяльності Дворянського банку була економічна підтримка великого землеволодіння представників даного стану, що занепадали внаслідок скасування кріпацтва в 1861 році. Під заставу власних маєтків вони отримували позику під невеликі, інколи чисто символічні відсотки. Боржникам часто надавали пільги.

Селянський банк фінансував переважно малоземельних селян. Особливо роль цієї установи зросла під час аграрної реформи початку XX століття, коли держава зруйнувала селянські общини. Крім кредитування, банк скуповував й далі перепродував землі селянам на пільгових умовах, здійснював посередницькі

операції, спрямовані на збільшення селянського землекористування, а також фінансував переселення малоземельних селян до інших регіонів.

Земельний банк видавав кредити, як довгострокові (більше, ніж 66 років), так і короткострокові (до 10 років). Ними могли користуватися люди, незалежно від стану, що було демократично, все ж, малозабезпечені верстви населення не мали можливості гарантувати повернення грошей. Тому, об'єктивно, суттєві кредити брали заможні люди. Кредитування проводилося під заставу земельних володінь або міської нерухомості. Для прикладу наведемо деякі цифри. Так, на початок 1910 року Полтавський земельний банк видав кредитів на суму 66380 тисяч рублів, а вже на 1916 році – 97282,7 тисяч рублів [1].

Згадані банки випускали власні цінні папери – заставні листи за забезпеченням майном. У боржників їхнє майно відчужували.

Хотілося б відзначити постать визначної людини в банківській сфері, агронома, громадського діяча – Дмитра Костянтиновича Квітки (Квітка) (1837 ? - 1909) [2]. Уродженець Лубенського повіту Полтавської губернії, дворянського роду, він, як і багато вихідців з його соціального стану, отримав військову освіту, спершу навчався у Полтавському Петровському кадетському корпусі. За природним даром, мав аналітичне мислення, що сприяло його успішній кар'єрі в банківській сфері. До 1863 року був кадровим військовим, а пішовши у відставку, працював на цивільних посадах, багато займаючись громадською діяльністю. Протягом 6-ти років він був членом Полтавської губернської земської управи, багаторічним губернським гласним. У 1883 році Дмитра Костянтиновича призначили управляючим Полтавським відділенням Селянського банку, а з 1885 року Дворянського банку й на цій посаді він перебував до кінця свого життя. Також одночасно входив до ради Селянського банку. Брав дієву та цілеспрямовану участь у створенні в Полтаві дослідного поля відкритого в 1884 році [3].

Д. К. Квітка багато років очолював Полтавське сільськогосподарське товариство, (у 1884 р. був обраний його віце-президентом, а в 1887-1906 р. – президентом) [2], редагував газету «Хуторянин», тобто глибоко розумівся на становищі в аграрному секторі нашого краю і як банкір сприяв його розвитку. Відданість Дмитра Костянтиновича в розбудові Полтавщини вражає своєю різноплановістю. Вважаємо, що постать цього доброчинця має бути взірцем для сучасної місцевої еліти.

Тож бачимо, що банки грали головну роль у фінансуванні аграрного сектору. Звичайно, це сприяло успішному розвитку сільського господарства в цілому по Полтавській губернії. І вона довгі роки була лідером цієї галузі серед усіх губерній на українських землях [3].

Джерела та література

1. Білоусько О. А., Мирошниченко В. І. Нова історія Полтавщини (кінець XVIII – початок XX століття): Пробний підручник для 9-го класу загальноосвітньої школи. Полтава: Оріяна, 2003. 264 с.

2. Самородов В. М. Квітка Дмитро Костянтинович. Енциклопедія Сучасної України. Т. 12. Київ, 2012. 565 с.

3. Самородов В. М., Кигим С. Л. Полтавське сільськогосподарське товариство (1865-1920 рр.): історія, звитяги, першопостатті / Наук. ред. В. М. Самородов. Полтава: Дивосвіт, 2015. 160 с.

РУДНЯ-РАДОВЕЛЬСЬКА БОЛОТНА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ ТА РОЛЬ М. О. ТЮЛЕНЄВА У РОЗВИТКУ ДОСЛІДЖЕНЬ БОЛОТНИХ ҐРУНТІВ ПОЛІССЯ

Бачкала О. В.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України (м. Київ)

Рудня-Радовельська болотна дослідна станція посідає важливе місце в історії розвитку сільськогосподарської дослідної справи та меліоративної науки в Україні. Її діяльність була спрямована на комплексне вивчення болотних ґрунтів Полісся, їх водного режиму, способів осушення, окультурення та подальшого сільськогосподарського використання. Особливе значення в розвитку станції у 1923–1932 рр. належало Миколі Олександровичу Тюленєву, який поєднував наукову, організаційну та популяризаторську діяльність.

Передумови створення спеціалізованих болотних дослідних установ сформувалися внаслідок тривалого накопичення досвіду вивчення та осушення заболочених територій Полісся. Важливу роль у цьому процесі відіграла Західна експедиція з осушення боліт, яка працювала у 1873–1898 рр. Її дослідження сприяли формуванню комплексного підходу до вивчення заболочених земель із урахуванням їхнього водного режиму, ґрунтових властивостей і природних умов. Подальший розвиток сільськогосподарської дослідної справи створив передумови для переходу від окремих меліоративних заходів до систематичних досліджень господарського використання осушених земель [3].

Новий етап діяльності Рудня-Радовельської станції розпочався 1923 р. під керівництвом М. О. Тюленєва. На станції було організовано комплексні гідрологічні, гідротехнічні, ґрунтові, геоботанічні та агрономічні дослідження. Гідрологічні спостереження здійснювалися під керівництвом проф. Є. В. Окопова, агрономічні — фахівцями станції О. Г. Вересом та І. Г. Келлі, а розроблення робочих програм багатофакторних дослідів очолював М. О. Тюленєв. Важливим напрямом роботи було вивчення рівня ґрунтових вод, процесів розкладання торфу, ефективності осушення та можливостей вирощування сільськогосподарських, кормових і лікарських культур на меліорованих землях [4].

Практична спрямованість досліджень виявлялася у визначенні ефективних способів окультурення болотних ґрунтів та оцінюванні їхньої продуктивності. На станції досліджували різні травосуміші лугового й пасовищного типів,